

ONDERZOEK DOOR
HEMBYSE ARCHEOLOGIE :
Genk, Vaartstraat 33

Voorliggend document is een:

Historisch/archeologisch onderzoek	☐
Verslag van resultaten	☒
Aanvraag toelating vooronderzoek	☐
Aanvraag onderzoek i.k.v. wetenschappelijke vraagstelling	☐
Programma van Maatregelen	☐
Archeologierapport	☐
Eindrapport	☐
Privacyfiche (enkel AOE)	☐
Ander:	☐

MAATREGELEN :

zie PVM

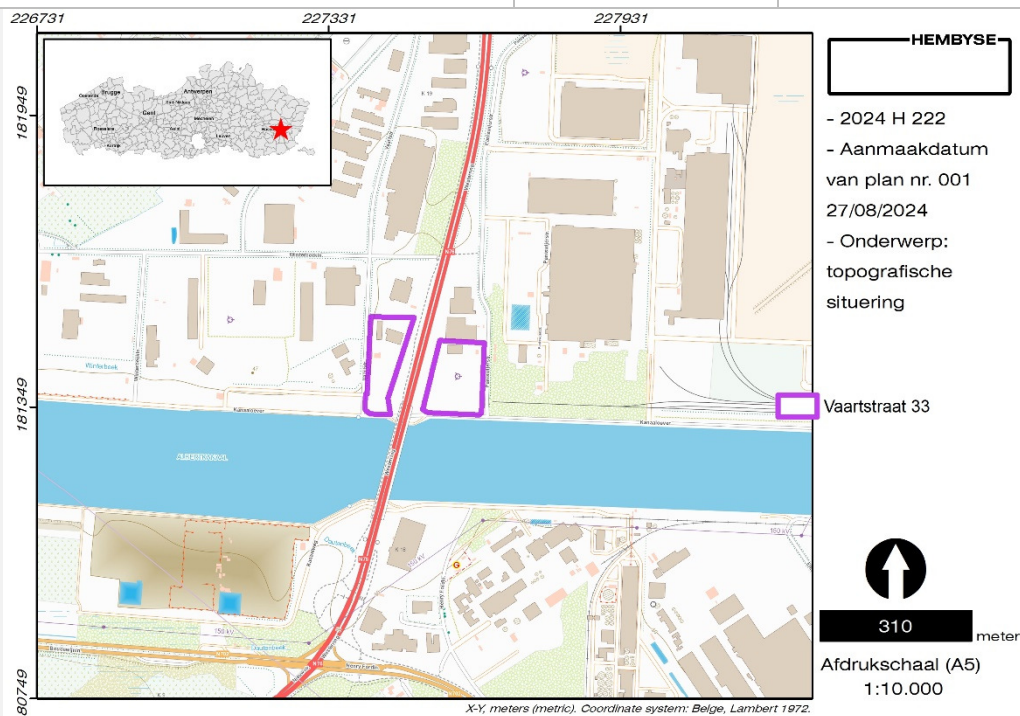
INHOUDSOPGAVE

1	Administratieve gegevens.....	4
1.1	Situering van het onderzoeksgebied.....	4
1.2	Projectcodes of ID nummers.....	6
1.3	Betrokken actoren.....	7
1.4	Bewaring van de data	8
2	Staat van het onderzoeksgebied	9
2.1	Afbakening	9
2.2	Geplande toestand.....	10
2.2.1	Originele gewestplan	10
2.2.2	RUP/PRUP/BPA ?	11
2.2.3	Beschrijving geplande werken.....	11
2.2.3.1	Algemene beschrijving.....	11
2.2.3.2	Impact van de geplande werken	12
2.3	Bestaande toestand.....	13
2.3.1	Gekarteerd landgebruik.....	13
2.3.2	Gekarteerde bodembedekking.....	14
2.3.3	Plaatsbezoek	15
2.4	Het archeologietraject.....	19
2.4.1	Beslissingsboom	19
2.4.2	Onderzoeksopdracht.....	20
3	Doorslaggevende aspecten.....	23
3.1	Toen het nog heide was.....	23
3.2	Albertkanaal	26
3.3	Verdere infrastructuurwerken.....	27
4	Dataset en waardering	30
4.1	Archeologietraject.....	30
4.1.1	Bestaande data	30
4.1.2	Ontbrekende data	31
4.1.3	Waardering.....	33
4.2	Overige adviezen.....	35
4.2.1	Advieszone GGA.....	35
4.2.2	Risico-analyse CTE.....	36
5	Literatuuroverzicht	37
5.1	Naslagwerken	37
5.2	Online bronnen.....	38
6	Lijst van figuren.....	39

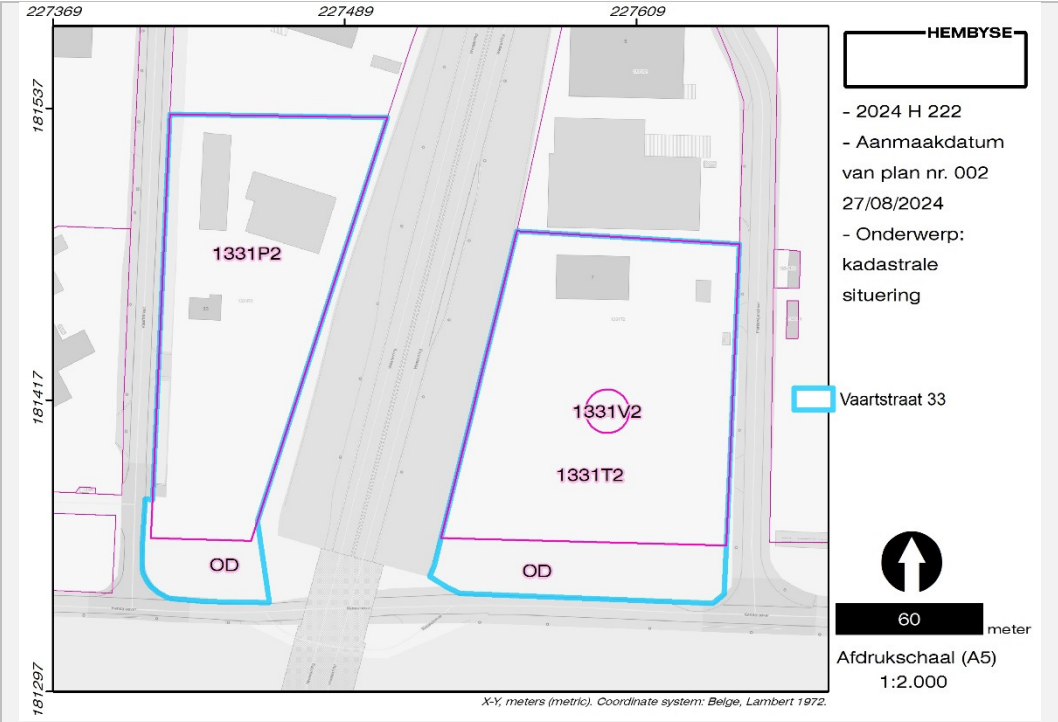
1 Administratieve gegevens

1.1 Situering van het onderzoeksgebied

Gewest	Vlaams Gewest	
Gemeente	Genk	
Deelgemeente		
Straat en straatnummer	Vaartstraat 33	
Lambert 72-coördinaten	NW	X:227417,709xY:181533,726m
	ZO	X:227458,984xY:181334,230m
Perceelsoppervlakte	28588m ²	2,85ha
Oppervlakte bodemingreep	12710m ²	44,4%

Kadastrale situering	Afdeling	Genk 5 ^e
	Sectie	F
	Percelen	1331P2; 1331V2; 1331T2; OD

Datum van toekenning van de onderzoeksopdracht aan Hembyse bv	26 augustus 2024
Situering van de opdracht binnen het archeologietraject	Archeologienota met beperkte samenstelling
Wettelijk kader	Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.
Opgemaakt volgens :	De Code van Goede Praktijk (hierna: CGP) voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en voor het gebruik van metaaldetectoren, werd op 11 december 2015 door de bevoegde minister vastgesteld. Sinds 1 april 2016 vervangt de Code van Goede Praktijk definitief de archeologische Minimumnormen. Sinds 1 april 2019 geldt versie 4.0 van de Code.
Duur van de opdracht	1 werkdag(en)
Kostprijs van de opdracht (enkel zichtbaar in privacyfiche)	

1.2 Projectcodes of ID nummers

	Projectcode	ID nummer
Bureaustudie (ifv verkaveling)		
Bureaustudie (ifv sloop)		
Bureaustudie (ifv stedenbouw)	2024 H 222	
Landschappelijk bodemonderzoek		
Verkennde boringen		
Waarderende boringen		
Prospectie met ingreep in de bodem		
Opgraving		
Interne projectsigle Hembyse BV	GEN-VAA	

1.3 Betrokken actoren

Erkend archeoloog (rechtspersoon)	Hembyse BV (OE/ER/Archeoloog/2017/00193)	
Erkend archeoloog (natuurlijk persoon)	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
Veldwerkleider	Bart De Smaele	
Assistent-archeoloog/archeologen		
Aardkundige, assistent-aardkundige	Hadewijch Pieters (OE/ERK/Archeoloog/2017/00168)	
CTE-deskundige en erkend metaaldetectorist	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
Andere (regio)specialisten		
Initiatiefnemer en zakelijkrechthouder (enkel zichtbaar in de privacyfiche)		
	Privaatrechtelijk	☒
	Publiekrechtelijk	☐
Omgevingsvergunning(en):	Verkaveling van gronden (verkaveling)	☐
	Verkaveling van gronden (sloop)	☐
	Stedenbouwkundige handelingen (slopen)	☒
	Stedenbouwkundige handelingen (bouwen)	☒
Bevoegde overheid	Vlaamse Overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed, Regio: OOST	☒
	IOED: Regionaal Landschap Kempen en Maasland	☒
	Onroerenderfgoedgemeente:	☐

1.4 Bewaring van de data

Plaats en jaar van uitgave	Gentbrugge, 2024
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie, volgnummer:	350
Bibliografische referentie	De Smaele B. & Pieters H., 2024. <i>Archeologienota naar aanleiding van de heraanleg van verhardingen op de site Vaartstraat 33 te Genk</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 350, Gentbrugge.
Bewaring van archief en ruwe data	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Bewaring archeologisch ensemble	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Gebruiker van het archeologisch ensemble	Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge
Bevoegd Onroerend Erfgoeddepot (definitieve bewaarplaats van het archeologisch ensemble)	Genk: geen depot
Foto's, plannen en tekeningen	®Hembyse BV, tenzij anders beschreven

2 Staat van het onderzoeksgebied

2.1 Afbakening

Na het toekennen van de uitvoering van de onderzoeksopdracht aan Hembyse Archeologie is de eerste stap het bepalen van de exacte afbakening waarbinnen het desbetreffende onderzoek dient te worden uitgevoerd. De cartografische weergave daarvan kan worden teruggevonden in de administratieve fiche. De werkelijke staat (niet alleen stoffelijk, maar ook wat betreft eigendom, pachtovereenkomsten, uitvoeringstermijnen, financiële implicaties, enz.) van het onderzoeksgebied is immers één van de parameters op basis waarvan het correcte archeologietraject wordt bepaald (zie verder).

Het onderzoeksgebied is een (op kaart) afgebakend geheel, waarbij de afbakening op basis van een aantal parameters gebeurd is. Het onderzoek spitst zich toe op alle data binnen dit afgebakende geheel, maar in functie van de specifieke data-assessment (bijvoorbeeld landschappelijke of historische data) worden ook gegevens buiten dit geheel in rekening gebracht.

Het onderzoeksgebied is middels een polygoon (shapefile: *.shp-bestandsformaat, opgemaakt het GIS-platform ArcGIS), afgebakend op basis van de kadastrale kaart en/of het GRB, tenzij anders beschreven.

9

Terminologie: het is belangrijk om te weten dat:

- het “onderzoeksgebied” is het specifieke geheel binnen deze afbakening.
- de “onderzoekszone” is het ruimere regionale kader waarbinnen data ingezameld wordt, dit kader varieert van onderzoeksgebied tot onderzoeksgebied.
- het “projectgebied” is het deel van het “onderzoeksgebied” waarbinnen de initiatiefnemer de geplande werken wil laten plaatsvinden.

Deze terminologie wordt niet gespecificeerd in de CGP en is dus niet bindend.

2.2 Geplande toestand

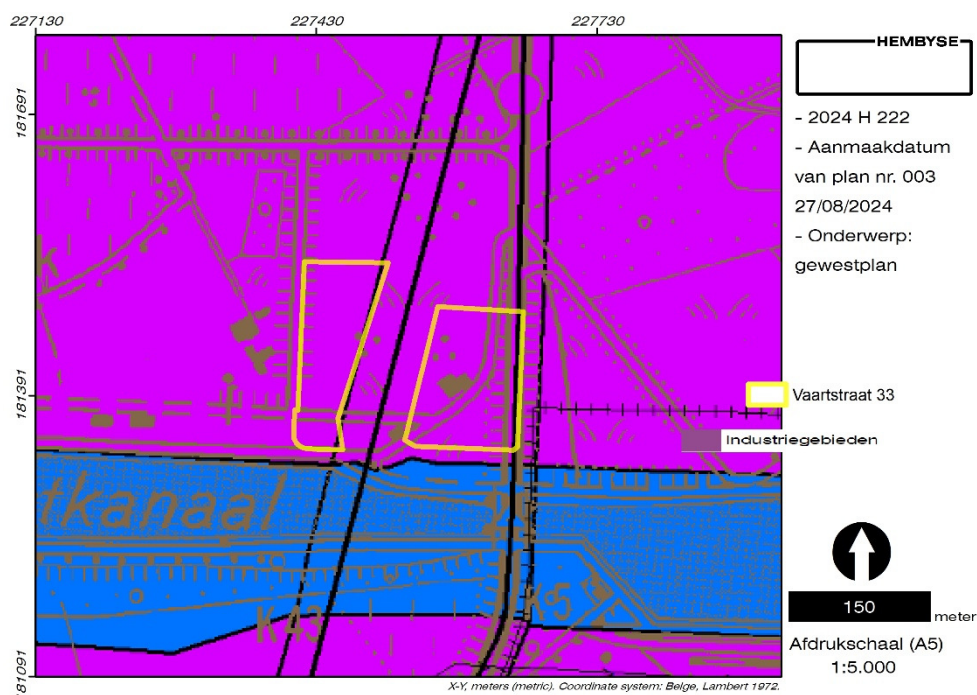
Binnen dit afgebakende onderzoeksgebied wordt een nieuwe ontwikkeling gepland, die gebonden is aan een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden of voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen. De mogelijkheden tot ontwikkeling van een welbepaald gebied zijn beperkt door de ruimtelijke verordenende plannen, die vanaf de jaren 1960 van de 20^e eeuw opgemaakt zijn om de ongebreidelde aanwas van gebouwen en de inname van de open ruimte te structureren.

In 1962 werd via de "Wet op de Stedebouw" beslist tot de opmaak van een nationaal plan, streekplannen en gewestplannen. De gewestplannen zouden waar nodig aangepast en verder gedetailleerd kunnen worden door algemene plannen van aanleg (APA) en bijzondere plannen van aanleg (BPA). Er werden 48 afzonderlijke plangewesten aangewezen en hoewel meestal wordt gesproken over "het gewestplan", bestaat het in realiteit dus uit verschillende deelplannen, die elk afzonderlijk werden goedgekeurd tussen 1976 en 1980.

2.2.1 Originele gewestplan

Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens het gewestplan binnen een industriegebied.

10

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het gewestplan.

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van een groter geheel van bedrijven langs het Albertkanaal.

Het gewestplan is een verouderd planningsinstrument dat van kracht is op die plekken waar het niet vervangen werd door een nieuwer plan. De meest recente gewestplannen dateren van het jaar 2000. Hierna zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plaatsen gewijzigd door de opmaak van ruimtelijke en provinciale uitvoeringsplannen en bijzondere plannen van aanleg.

2.2.2 RUP/PRUP/BPA ?

Het digitaal beschikbare gewestplan is echter enkel geschikt voor een gebruik op middenschalig niveau. In het verleden werden bestemmingsplannen aangemaakt om het oude gewestplan te verfijnen. Voor het huidige onderzoeksgebied is er geen RUP of BPA opgemaakt. Bijgevolg blijft de oorspronkelijke bestemming voor industrie van toepassing.

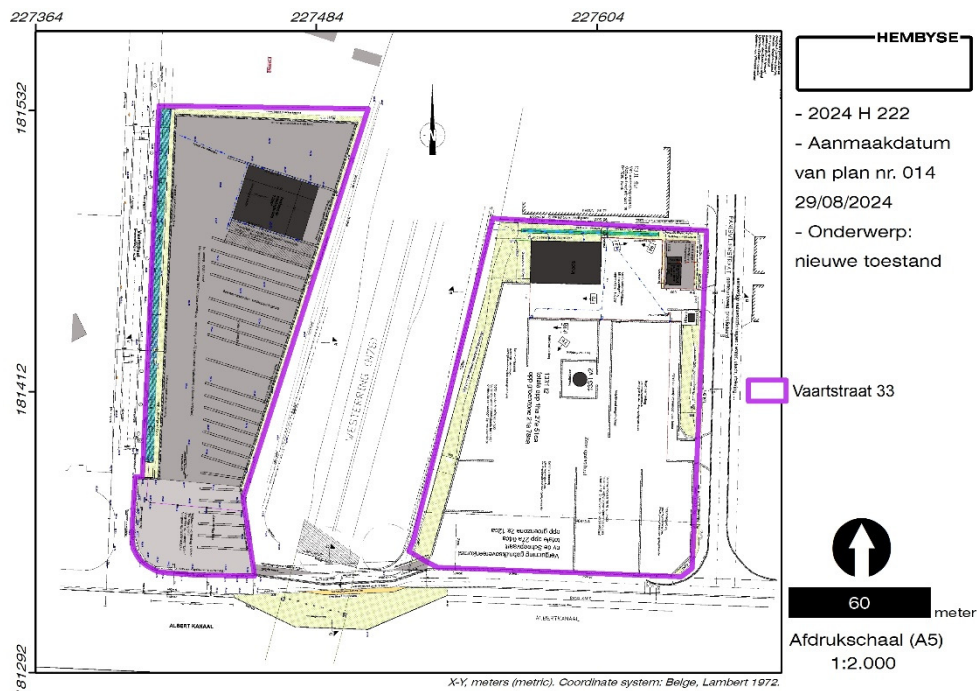
2.2.3 Beschrijving geplande werken

2.2.3.1 Algemene beschrijving

In het kader van de ruimtelijke bestemming van het onderzoeksgebied wenst de initiatiefnemer (zie privacyfiche, enkel te raadplegen door het Agentschap Onroerend Erfgoed, nvdr.) een nieuwe verharding aan te leggen. Hiervoor is een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen vereist.

De geplande werkzaamheden behelzen:

- De sloop van 3 gebouwen;
- Het terrein wordt omringd met stapelbare betonblokken en groenzones met variërende breedte;
- Binnen deze zone wordt 3/4^e aangepast naar een uniforme asfaltverharding. De meest recente betonverharding in het zuiden blijft behouden;
- Dit perceel wordt middels een weg met een breedte van 4m verbonden met het perceel ten oosten van de Westerring.

Figuur 2. Inplantingsplan van de geplande toestand.

Gedetailleerde plannen en snedes van de bestaande en geplande toestand, aangeleverd door de initiatiefnemer, kunnen in de bijlage worden teruggevonden.

De geplande werken maken niettemin de opmaak van een archeologienota, die deel uitmaakt van de omgevingsvergunning, noodzakelijk.

2.2.3.2 Impact van de geplande werken

De sloop van de gebouwen en het vernieuwen van de verharding impliceren een verstoring die weinig verschilt van de reeds bestaande verstoringen van de bodem. Daarenboven is het terrein volledig opgehoogd naar aanleiding van de aanleg van het Albertkanaal enerzijds en het verleggen van de Westerring anderzijds (cf. infra).

2.3 Bestaande toestand

De gekarteerde bestaande toestand van het onderzoeksgebied is niet alleen een vereist onderdeel van de archeologienota, maar is ook het uitgangspunt voor het bepalen van het correcte archeologietraject. De stoffelijke eigenschappen van het onderzoeksgebied bepalen de meerdere of mindere mate waarin een volledig archeologisch onderzoek mogelijk is. Om de bestaande toestand vast te stellen, dient in eerste instantie kaartmateriaal te worden geraadpleegd, maar indien mogelijk ook het afstappen van het terrein te worden uitgevoerd.

2.3.1 Gekarteerd landgebruik

De huidige stoffelijke situatie van het onderzoeksgebied dient te worden onderzocht om het archeologietraject correct te bepalen. Met andere woorden: welke impact heeft het huidige (meest recente kartering is 2022) bodemgebruik op het archeologietraject ?

Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen een bestaande industriezone aan de noordelijke zijde van het Albertkanaal. Deze situatie kan worden afgelezen uit het gekarteerde landgebruik.

13

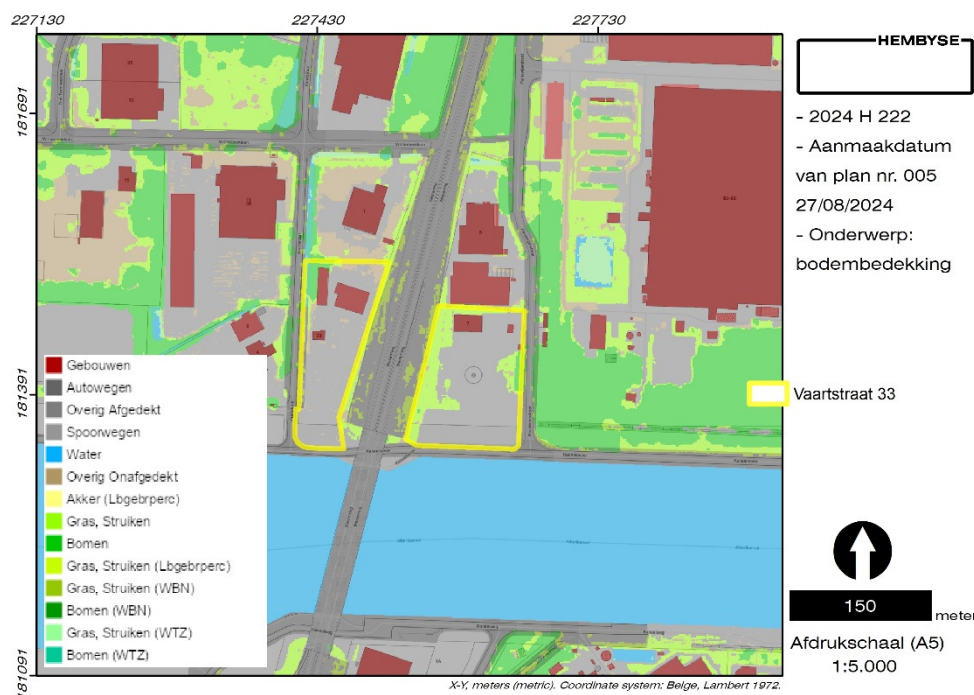
Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio.

Het onderzoeksgebied is volledig gekarteerd als “industrie”. Dit komt overeen met de bestaande situatie en landgebruik (cf. infra).

De impact op het archeologietraject is in eerste instantie dat het gebied niet beschikbaar zou zijn voor een prospectie (cf. infra), indien noodzakelijk.

2.3.2 Gekarteerde bodembedekking

Op de bodembedekkingskaart is de 21^e-eeuwse situatie grafisch weergegeven, weliswaar op een meer gedetailleerde en bijgevolg meer accurate manier. Deze kaart geeft weer op welke manier de bodem afgedekt is.

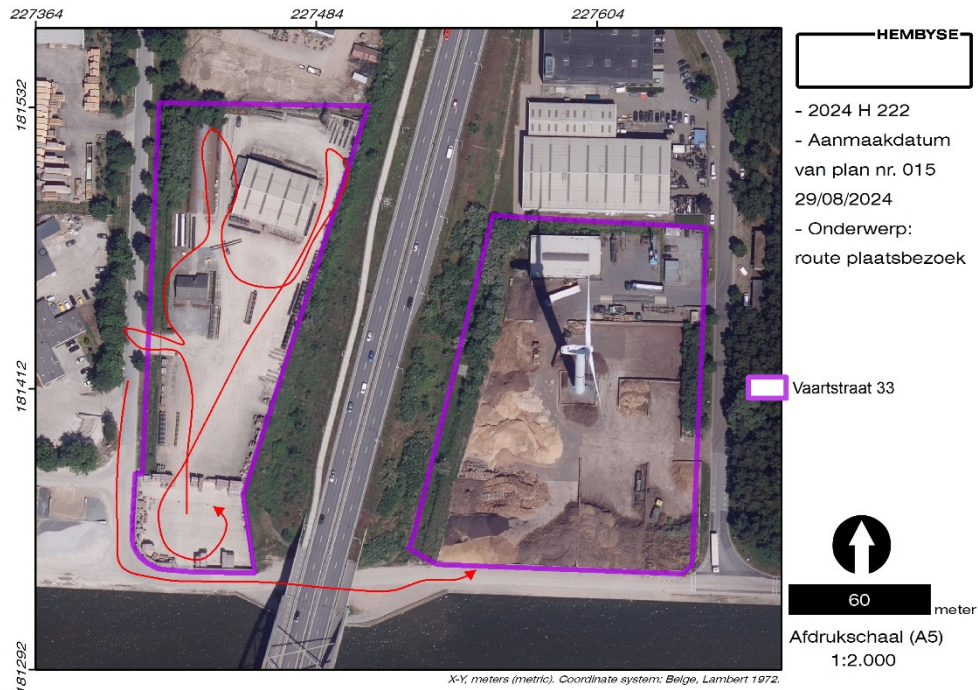
14

Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand.

Het onderzoeksgebied is grotendeels gekarteerd als verharde bodems, met in het noorden aan weerszijden van de N76/Westerring gebouwen. De randen van het onderzoeksgebied zijn gekarteerd als bedekt met gras en struiken, dit lijkt eerder vegetatie die zich ontwikkelt in zones waar weinig passage is (cf. §Plaatsbezoek).

2.3.3 Plaatsbezoek

Op 28 augustus 2024 werd een plaatsbezoek (zie bijlage voor alle foto's van het plaatsbezoek) op de site uitgevoerd, met als doel een controle van de gekarteerde structuren binnen het onderzoeksgebied.

Figuur 5. Route van het plaatsbezoek ten opzichte van de meest recente luchtfoto. Onder: luchtfoto van de site in noordoostelijke richting.

De focus van het plaatsbezoek werd gelegd op het westelijke deel van het onderzoeksgebied, aangezien de grondwerken in dit deel plaatsvinden. Dit deel van het onderzoeksgebied is bereikbaar vanuit de Vaartstraat. Het onderzoeksgebied bestaat uit twee delen, namelijk een zuidelijk deel met een recente betonverharding en een noordelijk deel met een verharding in steenslag.

16

Figuur 6. Zicht op de boogloods en de opslagplaats in noordelijke richting. Onder: luchtfoto van de drie te slopen gebouwen.

In het noorden is sprake van drie te slopen gebouwen, het gaat om een zeer bouwvallige boogloods, een leegstaand kantoorgebouw en een loods in gebruik (opslag van machines).

De rest van het terrein wordt gebruikt voor de opslag van boomstronken, schors, houtsnippers en boomstammen.

Figuur 7. Opslag van verhakseld hout en schors. Onder: luchtfoto van de openlucht opslag, bemerk ook de duidelijke overgang in de verharding.

Het oostelijke deel van het onderzoeksgebied is het makkelijkst bereikbaar langs het Albertkanaal zelf. Hier krijgt de nietsvermoedende zwerveling een uitstekend zicht op het kanaal en de industrie langs voornoemde waterweg. Het oostelijke deel van het onderzoeksgebied is niet afgestapt, wel overvlogen.

Figuur 8. Het Albertkanaal in oostelijke richting. Onder: luchtfoto van het oostelijke deel van het onderzoeksgebied.

Het is ironisch om vast te stellen dat hoewel het landschap volledig antropogeen is, de brugpijlers over het Albertkanaal wel een geschikte nestplaats voor Huiszwaluw vormt.

2.4 Het archeologietraject

2.4.1 Beslissingsboom

Op basis van voorgaande parameters kan het archeologietraject worden bepaald. Dit gebeurt op basis van de “*Beslissingsboom voor verplicht archeologisch onderzoek bij het aanvragen of verlenen van vergunningen*”. In dit geval zijn de “*Criteria bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen*” van toepassing:

Er is een omgevingsvergunning vereist/met vergunningsplichtige bodemingreep/niet in GGA/niet binnen gabarit lijninfrastructuur/niet binnen beschermde archeologische site/niet in VAZ/perceelsoppervlakte is groter dan 3000m²/vergunningsplichtige bodemingreep is groter dan 1000m²/geen lijninfrastructuur en aanhorigheden/buiten woon- of recreatiegebied/aanvrager privaatrechtelijk/vergunningsplichtige bodemingreep groter dan 5000m²

⇒ **Een archeologienota is noodzakelijk**

De opmaak van de noodzakelijke archeologienota kan ofwel in een regulier, ofwel in een uitgesteld archeologietraject gebeuren.

Het reguliere archeologietraject bestaat uit 1. een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem en indien noodzakelijk 2. een vooronderzoek met ingreep in de bodem.

1. Een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bestaat uit een bureauonderzoek en indien noodzakelijk niet-intrusief vooronderzoek op terrein (terreininspectie, controleboringen, ...).
2. Een vooronderzoek met ingreep in de bodem bestaat uit één of meerdere intrusieve vooronderzoeken.

Op basis van de historie van het terrein is het mogelijk om een archeologienota met beperkte samenstelling op te maken, op basis van het criterium (doorslaggevende aspect) dat met aantoonbare zekerheid aangeeft dat:

- er met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst en er dus geen verdere maatregelen nodig zijn.

Op basis hiervan kan ook de huidige onderzoeksopdracht worden gedefinieerd.

2.4.2 Onderzoeksopdracht

Op basis van het afgebakende archeologietraject en de situering binnen dit archeologietraject is de huidige opdracht voor de onderzoekers van Hembyse Archeologie het opmaken van:

20

Bureaustudie/historisch onderzoek	☒
Landschappelijke boringen	☐
Verkenkende en waarderende boringen	☐
Proefput in functie van steentijdsites	☐
Metaaldetectie/geofysisch onderzoek	☐
Veldkartering	☐
Proefsleuven/proefputtenonderzoek	☐
Vlakdekkende opgraving	☐
Andere: controleboringen	☐

Dit onderzoek of de combinatie van onderzoeken is een assessment van data, dat leidt tot een archeologische waardering van het onderzoeksgebied en een confrontatie met de geplande werken, waardoor een programma van maatregelen kan worden opgemaakt.

Het bereiken van dit onderzoeksdoel, het genereren van data en het opleveren van de onderzoeksdata, gebeurt strikt volgens het door AOE uitgestippeld methodologisch kader. Het archeologisch onderzoek in zijn geheel, hier benoemd als de “onderzoeksopdracht”, dient te voldoen aan het kader van basisvoorschriften die in de Code van Goede Praktijk (verder: CGP) zijn beschreven. De *“CGP voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren”* wordt gaandeweg aangepast en vernieuwd, waarbij dient te worden vermeld dat in dit dossier gebruikt gemaakt wordt van de vigerende versie van de CGP op het moment van gunning van de opdracht, tenzij anders beschreven.

Conform de CGP worden ook onderzoeksvragen geformuleerd, die in de waardering van het onderzoeksgebied en de daarbinnen al dan niet aangetroffen archeologische sites, worden beantwoord.

In functie van een archeologienota met beperkte samenstelling is er slechts één onderzoeksvraag:

1. *Wat zijn de doorslaggevende elementen die aantonen dat de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling zinvol is ?*

Zoals altijd is de theorie eenvoudiger dan de praktijk en in die zin is een afwijking op de theorie ook het meest interessante. De CGP document is immers opgesteld om een realistisch werkinstrument te zijn waarop afwijkingen mogelijk moeten zijn. De meeste afwijkingen blijken pas noodzakelijk tijdens de uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem, er moet dus steeds een “speelruimte” tussen de theorie en de praktijk indachtig worden gehouden. Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten echter wel worden gemeld en gemotiveerd.

Zijn er in het huidige onderzoek afwijkingen op de CGP noodzakelijk geweest ?	JA ☐	NEE ☒
---	--------------------------------	--

Motiveer indien nodig:

Opgelet: data die niet relevant zijn voor de waardering van het huidige onderzoeksgebied worden niet in dit dossier opgenomen, tenzij anders vermeld.

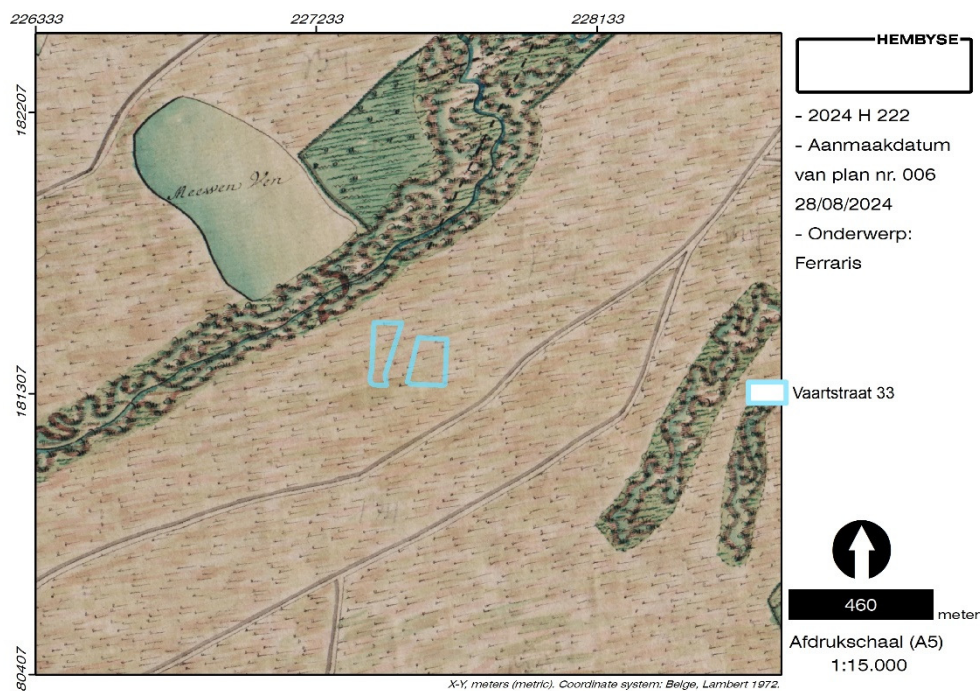
3 Doorslaggevende aspecten

De kans om binnen het onderzoeksgebied archeologische relictten met enig potentieel tot kennisvermeerdering aan te treffen, wordt beschouwd als zeer laag tot onbestaand, omwille van de aanwezigheid van onderkelderde gebouwen en loodsen. Enige motivatie is toch noodzakelijk en in het kader van de archeologienota met beperkte samenstelling wordt deze huidige situatie desalniettemin uitgediept. Dit kan gebeuren middels een selectie van historische, bodemkundige of andere gegevens.

3.1 Toen het nog heide was

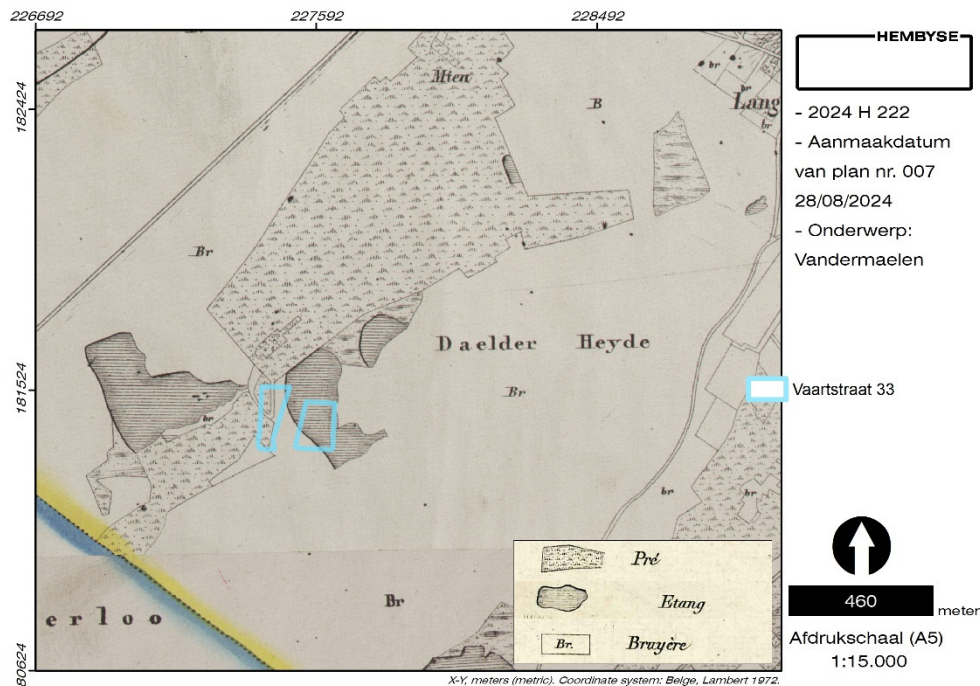
Op de kaart van Ferraris uit 1777 staat het onderzoeksgebied volledig gekarteerd als een uitgestrekt heidegebied, dat later op de kaart van Vandermaelen benoemd wordt als de “Daelder Heyde”. Het gebied wordt doorsneden door verschillende beken, waarbij het onderzoeksgebied geprangd zit tussen de “Kaesbeeck” in het zuiden en een naamloze beek in het noorden, die beide in westelijke richting stromen en uitmonden in de Demerbeek. De heide wordt tevens doorkruist door verschillende (ontginnings)wegen, die in grote mate de oriëntatie van de beken volgen.

23

Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.

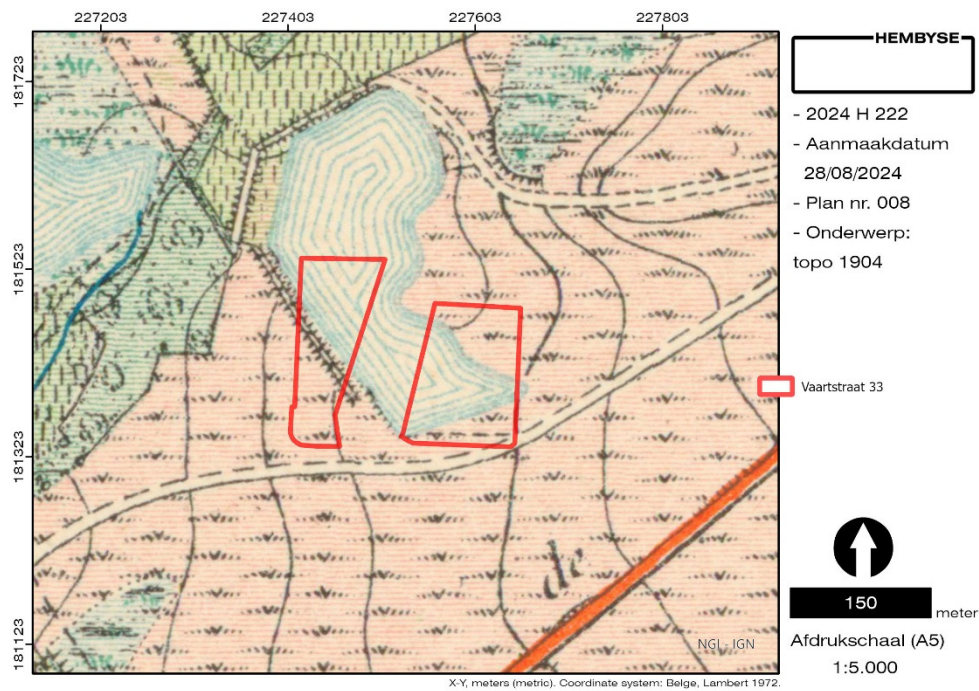
De heide - en het onderzoeksgebied in het bijzonder - blijven gedurende lange tijd een vrij onontgonnen gebied. Op de Vandermaelenkaart wordt het westelijke deel van het onderzoeksgebied echter gekarteerd als heide, het oostelijke deel ligt bijna volledig in een waterpartij ("etang"). Het gaat mogelijk ook om een ontginningskuil.

Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Vandermaelen.

Het westelijke deel van het onderzoeksgebied wordt gekarteerd als heide ("bruyère") en vochtig weiland met het toponiem "Mien", wat verwijst naar het gehucht Termien.

De waterpartij waarbinnen het onderzoeksgebied zich bevindt, komt niet als dusdanig voor op het topografisch kaartmateriaal uit 1873, maar wel in 1904.

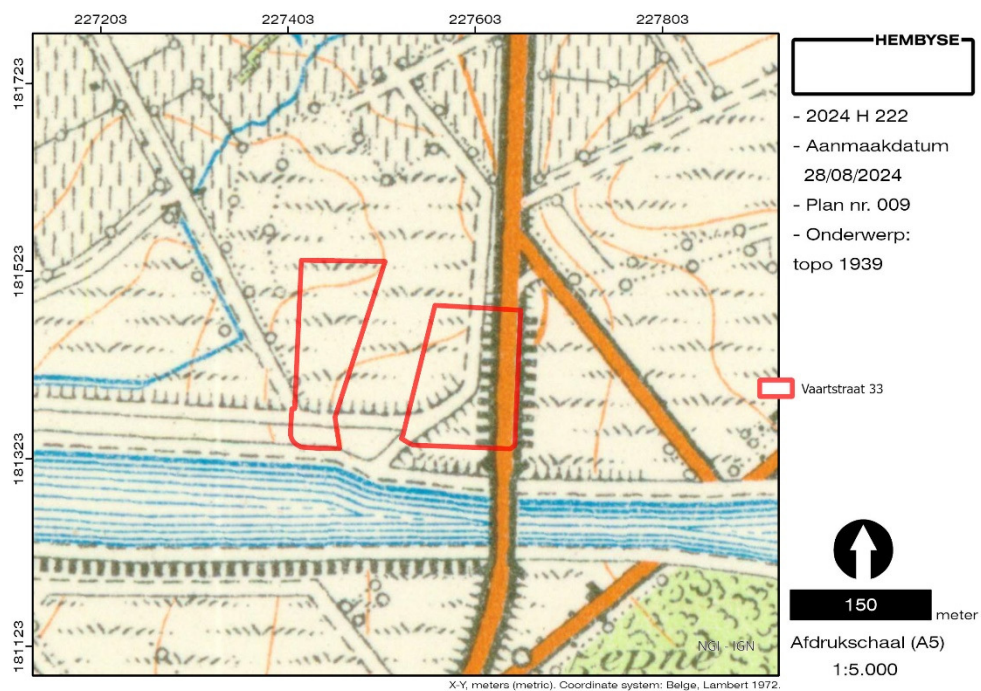
20. Exploitation du sous-sol : exploitation de limonite des marais, près de Beringen. Négatif A.C.L.

Figuur 11. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart uit 1904. Onder: beeld van historische ijzeroerontginning te Beringen.

In 1904 wordt bijna het volledige onderzoeksgebied gekarteerd binnen een waterpartij, het gaat hier naar alle waarschijnlijkheid om een ontginningskuil voor ijzeroer. Het nabijgelegen natuurgebied De Maten is een landschappelijk relict van deze grootschalige ontginning van ijzeroer tussen het derde kwart van de 19^e eeuw en de Eerste Wereldoorlog. Na de Eerste Wereldoorlog stopte de ontginning van ijzeroer en geraakte deze industrie in de vergetelheid.

3.2 Albertkanaal

Geleidelijk aan werden de heide en diens landschappelijke relictten bedreigd door de uitdijende industrie, en de aanleg van het Albertkanaal¹ vormt hierbij de doodsteek voor de natuur. De eerste spadesteek van het kanaal werd gegeven tijdens de viering van het 100-jarige bestaan van België, waarna de werkzaamheden werden afgerond in 1939, het jaar waarin deze topografische kaart werd opgesteld.

26

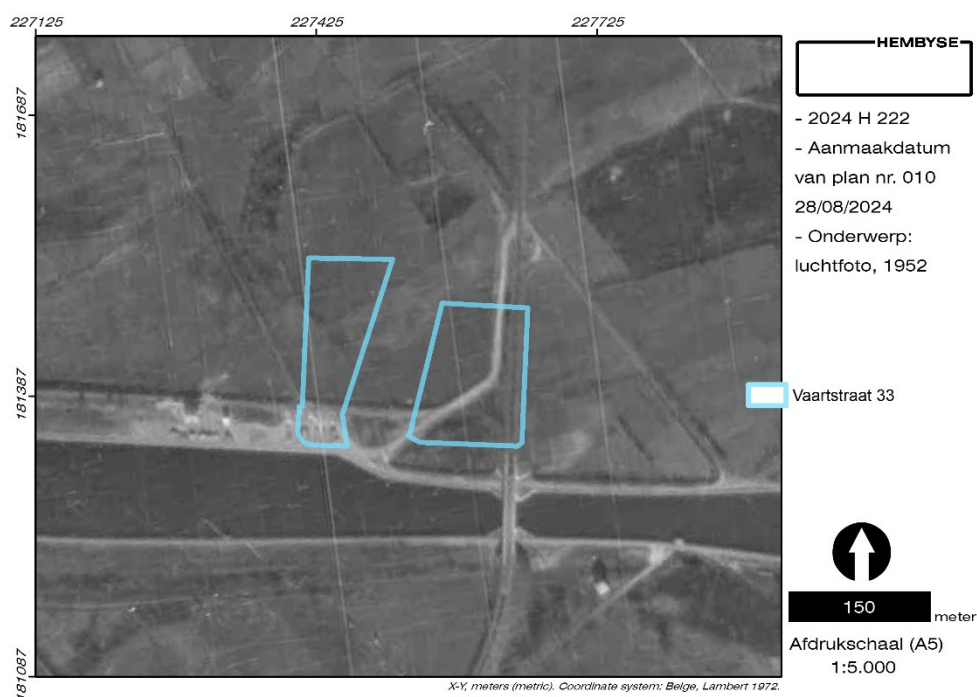
Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart uit 1939. Onder: de aanleg van het Albertkanaal.

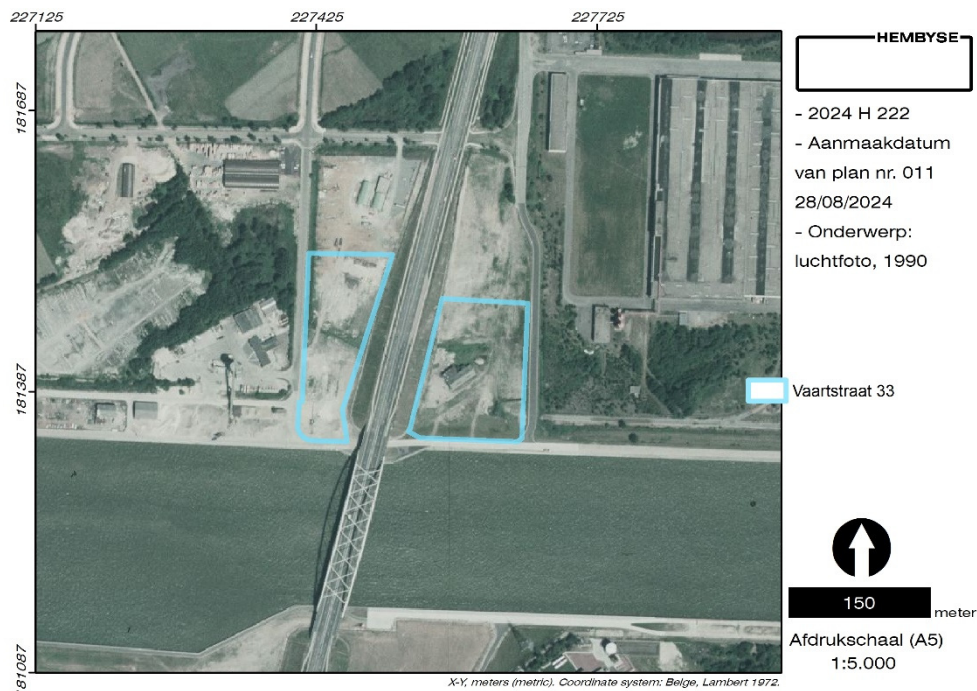
¹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Albertkanaal>

Binnen het onderzoeksgebied is zichtbaar hoe een brugweg op een dijk wordt aangelegd, met vooral in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied een dijk om het kanaal van de omliggende moerassige gronden af te bakenen. Hierbij vindt een aanvulling van de oude ijzeroerontginningskuil plaats, alsook een ophoging.

3.3 Verdere infrastructuurwerken

Naarmate de industriële activiteiten uitbreiden en de economie groeit, dienen steeds nieuwe infrastructuurwerken uitgevoerd te worden teneinde de regio en de bedrijven bereikbaar te maken en te houden. In 1952 (en in 1971) is nog steeds de situatie uit 1939 herkenbaar, met in het zuiden een ophoging langs het Albertkanaal en in het oosten de brugweg en een weg die dwars door het onderzoeksgebied loopt.

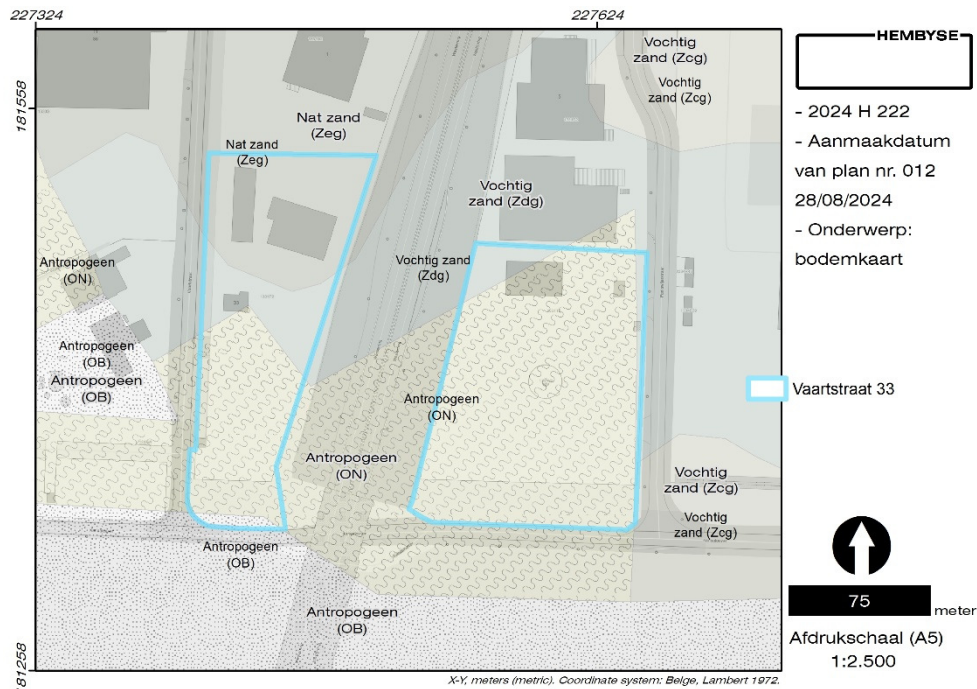

Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de luchtfoto uit 1952 en de orthofoto uit 1990.

In 1990 is de situatie echter volledig veranderd: de brug uit 1939 is verdwenen en er is een nieuwe brug aangelegd, die de huidige scheiding vormt tussen het westelijke en het oostelijke deel van het onderzoeksgebied. Het oorspronkelijke tracé van de brug over het kanaal werd dus verlegd in westelijke richting, alwaar de aanleg van de Westerring, inclusief nieuwe brug over het kanaal, werd volbracht.

In één beweging is ook het volledige onderzoeksgebied opgehoogd. Dit manifesteert zich in de bodemkaart van België, waarvan de opmaak ouder is dan het verleggen van de brug over het Albertkanaal.

Figuur 14. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de bodemkaart van België.

De bodemkaart toont dus de aanvullingen en ophogingen uit 1931-1939. Het noordelijke deel van het onderzoeksgebied, dat teruggaat op de ontginningskuil voor ijzeroer, is pas in 1990 aangevuld. De kartering van de bodemkaart toont ook de oude oevers van het Albertkanaal, een deel van de kartering valt heden dus -letterlijk- in het water.

Er kan worden besloten dat:

- ♠ Circa 1850: het grootste deel van het onderzoeksgebied ligt binnen een ontginningskuil voor ijzeroer;
- ♠ 1939: het grootste deel van het terrein wordt opgehoogd in functie van de aanleg van het Albertkanaal, er ligt een weg en een brugweg;
- ♠ 1990: het volledige terrein is aangelegd in functie van de heden nog bestaande industriële infrastructuur.

4 Dataset en waardering

4.1 Archeologietraject

4.1.1 Bestaande data

Het archeologietraject bestaat uit een aantal onderzoeksmethodes, waarvan is afgewogen of deze “mogelijk” (uitvoerbaar), “nuttig” (archeologisch relevant), “schadelijk” (schadelijk voor het archeologisch bodemarchief) en noodzakelijk (noodzakelijk voor de waardering van het archeologisch kennispotentieel) zijn.

Op basis van het uitgevoerde traject kunnen de reeds toegepaste methodes worden getoetst.

Bureauonderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	☒	☒	☐	☒	☒

toelichting

Het bureauonderzoek heeft duidelijke aanwijzingen geboden voor de **afwezigheid van archeologische sites binnen de reikwijdte van de geplande werken.**

De bodem binnen het onderzoeksgebied is verstoord ten gevolge van de historische ontginning van ijzeroer, gevolgd door een eerste ophoging van het terrein naar aanleiding van de aanleg van het Albertkanaal in 1939 en een tweede ophoging ten gevolge van de aanleg van de Westerring aan het einde van de 20^e eeuw.

Dit leidt tot de vraag: zijn deze methodes voldoende zodat een inschatting van het archeologisch kennispotentieel en een waardering van de eventueel reeds gekende archeologische sporen mogelijk zijn ?

Antwoord: JA ☒ NEE ☐

Indien de dataset volledig is, kan deze aan de geplande werken worden getoetst en kan een beslissing genomen worden over de impact van de geplande werken.

Indien de dataset onvolledig is, worden in de volgende hoofdstukken verdere maatregelen getoetst.

4.1.2 Ontbrekende data

Indien de dataset onvolledig is, dient een afweging te worden gemaakt van mogelijke onderzoeksmethoden om de dataset te vervolledigen. Dit is dezelfde afweging als van de reeds toegepaste onderzoeksmethoden:

Controleboringen	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	☐	☐	☐	☐	☐

toelichting

De site is volledig verhard en bebouwd, controleboringen zijn niet mogelijk. De historische data bieden echter voldoende informatie om het archeologisch kennispotentieel van de site als onbestaand te bepalen.

Geofysisch onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	☐	☐	☐	☐	☐

toelichting

Er zijn geen specifieke onderzoeksvragen die deze surveymethode noodzakelijk of nuttig maken.

31

Landschappelijke boringen	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Uitgevoerd
	☐	☐	☐	☐	☐

toelichting

Landschappelijke boringen zijn onmogelijk (geen spreiding en dekking mogelijk) en hebben gezien de gekende verstoringen van de bodem geen meerwaarde ten opzichte van de reeds uitgevoerde bodemonderzoeken.

**Prospectie met
ingreep in de
bodem ifv
sporensites
(proefsleuven,
proefputten)**

Mogelijk Nuttig Schadelijk Noodzakelijk Uitgevoerd

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

toelichting

Er zijn binnen de reikwijdte van de geplande werken met zekerheid geen bewaarde archeologische sites aanwezig.

**Vlakdekkende
opgraving**

Mogelijk Nuttig Schadelijk Noodzakelijk Uitgevoerd

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

toelichting

Niet noodzakelijk.

Indien één of meerdere onderzoeksmethodes **noodzakelijk** zijn voor het vervolledigen van de archeologische dataset, worden deze in het programma van maatregelen besproken.

Te nemen

maatregelen:

JA

☐

NEE

☒

Korte omschrijving:

VRIJGAVE VAN HET TERREIN EN OPNAME IN DE GGA.

4.1.3

Waardering

Indien een inschatting van het archeologisch kennispotentieel en een waardering van de archeologische sporen mogelijk is, kan ook een waardering van de site worden gedaan.

Indien een inschatting van het archeologisch kennispotentieel niet mogelijk is (onvoldoende data), dient de waardering te worden uitgesteld tot de dataset vervolledigd is.

Indien de site geen archeologisch kennispotentieel of potentieel op aanzienlijke archeologische kenniswinst bevat (door een totaal gebrek aan archeologische sporen en structuren), dan is de waarde van de site vanuit archeologisch standpunt uiteraard nul. Indien de site een aantal sporen en structuren bevat, dient het potentieel aan archeologische kenniswinst/kennisvermeerdering afgewogen te worden aan zowel de geplande werken als de maatschappelijke en economische investering die noodzakelijk is voor het bewaren van het archeologisch kennispotentieel.

Conform de CGP worden ook onderzoeksvragen geformuleerd, die in de waardering van het onderzoeksgebied en de daarbinnen al dan niet aangetroffen archeologische sites, worden beantwoord.

In functie van een archeologienota met beperkte samenstelling is er slechts één onderzoeksvraag:

2. Wat zijn de doorslaggevende elementen die aantonen dat de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling zinvol is ?

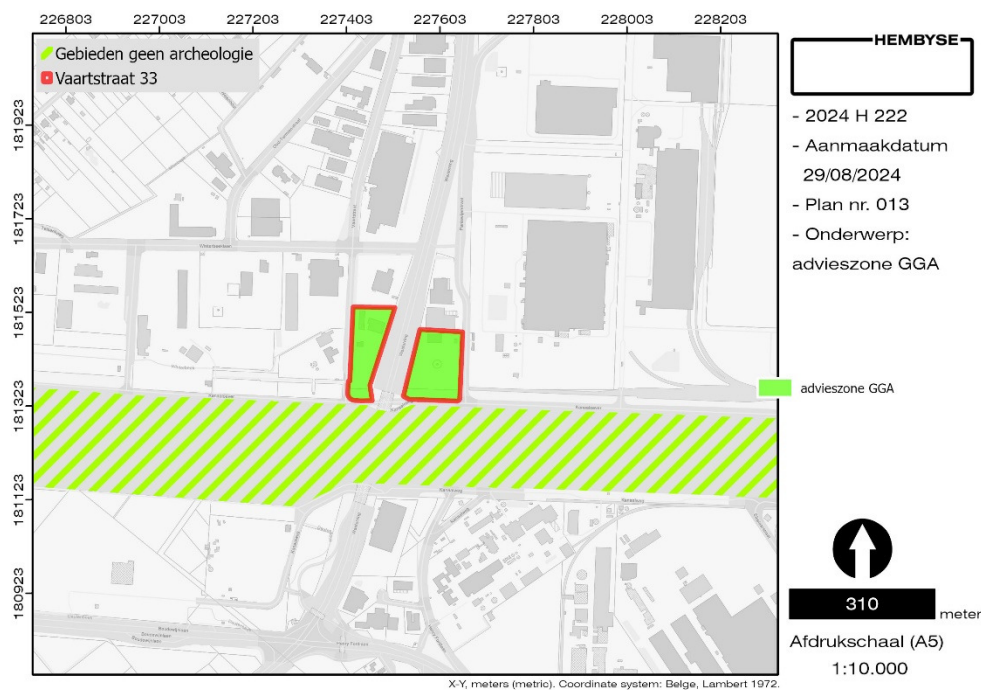
De bodem binnen het onderzoeksgebied bestaat volledig uit diep verstoorde bodems, veroorzaakt door ontginningen en ophogingen.

De totale verstoring van de bodem binnen de reikwijdte van de geplande werken en de daarin mogelijk aanwezige archeologische sites is ondubbelzinnig aangetoond.

4.2 Overige adviezen

4.2.1 Advieszone GGA

Op basis van de archeologische dataset kan een deel van of het volledige onderzoeksgebied als GGA (“Gebied Geen Archeologie”) worden gekarteerd, *indien* is aangetoond dat er geen kans is op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sites.

Figuur 15. Advieszone voor de opmaak van de GGA-kaart.

De advieszone hiervoor is in deze het volledige onderzoeksgebied.

4.2.2 Risico-analyse CTE

Op basis van de *Richtlijn Archeologie versus munitieopsporing / 16.11.2023* en de *Praktische Leidraad Preventief opsporen en ruimen van niet ontplofte conventionele en toxische explosieven in de ondergrond en de waterbodems / Actualisatie 2023* dient de erkend archeoloog een afweging te maken indien er binnen de reikwijdte van het archeologietraject kans is op het aantreffen van CTE.

Afweging:

Risico op aantreffen van CTE:			
<i>Geen</i>	<i>Laag</i>	<i>Gemiddeld</i>	<i>Hoog</i>
☐	☒	☐	☐
Te nemen maatregelen in functie van het archeologietraject:			
<i>Geen</i>		<i>Risico-analyse (zie bijlage)</i>	
☒		☐	

5 Literatuuroverzicht

5.1 Naslagwerken

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

De Decker S. & Jansen I., 2023. *Richtlijn Archeologie versus munitieopsporing*, Agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel.

Dondeyne S., Vanierschot L., Langohr R., Van Ranst E. & Deckers J., 2015. *De grote bodemgroepen van Vlaanderen: Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base*, KU Leuven & Universiteit Gent in opdracht van Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen.

Gysseling M., 1960. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

5.2 Online bronnen

- <http://www.geopunt.be/>
- <https://www.dov.vlaanderen.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <http://uurl.kbr.be>
- <https://www.cartesius.be/>
- http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE
- <https://geoplannen.omgeving.vlaanderen.be/roviewer/?t=7&m=1&category=2>
- www.geologievannederland.nl
- <https://belgica.kbr.be/>

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het gewestplan.....	10
Figuur 2. Inplantingsplan van de geplande toestand.	12
Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio.	13
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand.....	14
Figuur 5. Route van het plaatsbezoek ten opzichte van de meest recente luchtfoto. Onder: luchtfoto van de site in noordoostelijke richting.	15
Figuur 6. Zicht op de boogloods en de opslagplaats in noordelijke richting. Onder: luchtfoto van de drie te slopen gebouwen.....	16
Figuur 7. Opslag van verhakseld hout en schors. Onder: luchtfoto van de openlucht opslag, bemerk ook de duidelijke overgang in de verharding.	17
Figuur 8. Het Albertkanaal in oostelijke richting. Onder: luchtfoto van het oostelijke deel van het onderzoeksgebied.	18
Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.	23
Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Vandermaelen.	24
Figuur 11. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart uit 1904. Onder: beeld van historische ijzeroerontginning te Beringen.....	25
Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart uit 1939. Onder: de aanleg van het Albertkanaal.	26
Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de luchtfoto uit 1952 en de orthofoto uit 1990.....	28
Figuur 14. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de bodemkaart van België.	29
Figuur 15. Advieszone voor de opmaak van de GGA-kaart.	35

<i>Hembyse Archeologie is een handelsnaam van de in 2017 opgerichte vennootschap Hembyse BV.</i>	
<i>Maatschappelijke zetel:</i>	<i>Vogelhoekstraat 25A, 9050 Gentbrugge</i>
<i>BTW:</i>	<i>BE 0677.720.687</i>
<i>IBAN:</i>	<i>BE25890214307282</i>
<i>BIC:</i>	<i>VDSP BE 91</i>
<i>Telefoon:</i>	<i>0032 472 89 97 66</i>
<i>E-mail:</i>	<i>info@hembyse.net</i>
<i>Website:</i>	<i>www.hembyse.net</i>
<i>Sociale media:</i>	<i>https://www.facebook.com/HembyseArcheologie/</i>